

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK CXXVII

NR 3

WARSZAWA 2020

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ZAŁOŻONY PRZEZ XAWEREGO LISKEGO
W 1887 ROKU

ROCZNIK CXXVII
2020

3

WARSZAWA 2020

KOMITET REDAKCYJNY

JACEK ADAMCZYK (sekretarz redakcji; Warszawa), DÁNIEL BAGI (Pecz, Węgry), ANNA BARAŃSKA (Lublin), RICHARD BUTTERWICK-PAWLIKOWSKI (Londyn, Wielka Brytania), EWA DOMAŃSKA (Poznań), DOROTA DUKWICZ (zastępca redaktora; Warszawa), MARIAN DYGO (Pułtusk–Warszawa), JERZY EISLER (zastępca redaktora; Warszawa), KARIN FRIEDRICH (Aberdeen, Szkocja), ROBERT FROST (Aberdeen, Szkocja), CATHERINE GOUSEFF (Paryż, Francja), JAROSŁAW HRYCAK (Lwów, Ukraina), MAGDALENA HUŁAS (Warszawa), MACIEJ JANOWSKI (Warszawa), TOMASZ JUREK (Poznań), MONIKA JUSUPOVIĆ (sekretarz redakcji; Warszawa), BARTOSZ KALISKI (Warszawa), TOMASZ KIZWALTER (Warszawa), WOJCIECH KRIEGEISEN (Warszawa), CEZARY KUKLO (Białystok), LIDIA MICHALSKA-BRACHA (Kielce), ROMAN MICHAŁOWSKI (Warszawa), KRZYSZTOF MIKULSKI (Toruń), BORYS W. NOSOW (Moskwa, Rosja), ANDRZEJ NOWAK (redaktor; Kraków–Warszawa), EDWARD OPALIŃSKI (zastępca redaktora; Warszawa), GRZEGORZ PAC (zastępca redaktora, Warszawa), HENRYK SAMSONOWICZ (Warszawa), JERZY STRZELCZYK (Poznań), PHILIPP THER (Wiedeń, Austria), MARIUSZ WOŁOS (Kraków)

Redaktorzy tematyczni: GRZEGORZ PAC (średniowiecze),
EDWARD OPALIŃSKI (wieki XVI–XVII), DOROTA DUKWICZ (wiek XVIII),
ANDRZEJ NOWAK (wiek XIX), JERZY EISLER (wiek XX)

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN
00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31
tel. +48 22 831 02 61, e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.kh-ihpan.edu.pl>

Redaktor językowy: Małgorzata Świerzyńska
Tłumaczenia: Grażyna Waluga
Skład: Marcin Szczęśniak

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2020

© All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission of the publisher,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej publikacji w mediach
każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk

p-ISSN 0023-5903
e-ISSN 2451-1315

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

Kolportaż wersji drukowanej czasopisma prowadzi
Wydawnictwo Naukowe Semper
Dział handlowy i księgarnia:
ul. Bednarska 20 A, 00-321 Warszawa
tel./fax: +48 22 828 49 73
<http://semper.pl>
<http://semper.istore.pl>

SPIS TREŚCI

Agnieszka Pawłowska-Kubik, <i>Sprawa compositio inter status</i> w czasie rokoszu sandomierskiego (1606–1609)	473
Tomasz Szwaciński, <i>Starania Czartoryskich o wciągnięcie Rosji w sprawy polskie w 1754 roku (sprawa rzekomej gwarancji)</i>	507
Maciej Mycielski, <i>Ziemiańskie długi a wspólnota narodowa. Spór o moratorium dla dłużników w Królestwie Polskim w latach 1815–1825</i> ..	541
Agnieszka Kawalec, <i>U początków modernizacji studium historycznego na Uniwersytecie Jagiellońskim. Starania Ksawerego Liskego i Wincentego Zakrzewskiego o Katedrę Historii Powszechnej na UJ</i>	571
Wojciech Konończuk, <i>„Wykazują najwyższą skłonność do emigracji”: exodus Żydów z Imperium Rosyjskiego. Mikrohistoria wybranych sztetli Podlasia</i>	599

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — MATERIAŁY

Zofia Zielińska, <i>Uwagi na temat repliki Dariusza Rolnika na moją recenzję z jego książki: Leonarda Marcina Świejkowskiego (1721–1793) ostatniego wojewody podolskiego życie codzienne i publiczne oraz jego myśli o Rzeczypospolitej, Katowice 2016</i>	635
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Dorota Dukwicz, <i>O problemie reakcji społeczeństwa szlacheckiego na pierwszy rozbiór raz jeszcze. Uwagi na kanwie edycji korespondencji i gazetek rękopiśmiennych Jędrzeja Kitowicza</i>	647
Maciej Ptaszyński, <i>O kulturze polemik religijnych i powstaniu świadomości wyznaniowej. Uwagi na marginesie pracy Magdaleny Luszczynskiej, <i>Politics of polemics. Marcin Czechowicz on the Jews</i></i>	667

*

<i>Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, t. 1–5, oprac. H. Gmiterek, D. Kupisz, L. Wierzbicki, W. Bondyra, J. Ternes — Karol Mazur</i> ...	685
<i>Wartości polityczne Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Struktury aksjologiczne i granice cywilizacyjne, red. A. Grześkowiak-Krwawicz, współpraca J. Axer — Filip Wolański</i>	689
<i>Drogi duchowe katolicyzmu polskiego XVII w., red. A. Nowicka-Jeżowa — Filip Wolański</i>	697

M. Wyżga, <i>Homo Movens. Mobilność chłopów w mikroregionie krakowskim w XVI-XVIII wieku</i> — Cezary Kukło	703
C.G. Murphy, <i>From Citizens to Subject. City, state, & The Enlightenment in Poland, Ukraine & Belarus</i> — Marta Kuc-Czerep	708
R.P. Żurawski vel Grajewski, <i>Ognisko permanentnej insurekcji. Powstanie 1846 roku i likwidacja Rzeczypospolitej Krakowskiej w „dyplomacji” Hotelu Lambert wobec mocarstw europejskich (1846–1847)</i> — Hubert Chudzio	713
B. Kamiński, <i>Fear Management. Foreign Threats in the Post-War Polish Propaganda. The Influence and the Reception of the Communist Media (1944–1956)</i> — Dariusz Jarosz	719

IN MEMORIAM

Jerzy Kowecki (24 V 1930 – 7 XII 2019) — Wojciech Kriegseisen	729
---	-----

CONTENTS

Agnieszka Pawłowska-Kubik, <i>The Problem of Compositio Inter Status during the Sandomierz Rebellion (Rokosz) (1606–09)</i>	473
Tomasz Szwaciński, <i>The Czartoryskis’ Attempts to Engage Russia in Polish Internal Affairs in 1754 (the Matter of the Alleged Guarantee)</i> ...	507
Maciej Mycielski, <i>Landowners’ Debts and a National Community. A Debate over the Moratorium on Debtors in the Kingdom of Poland in 1815–25</i>	541
Agnieszka Kawalec, <i>At the Beginnings of Modernization of the Historical Study at the Jagiellonian University. The Efforts of Ksawery Liske and Wincenty Zakrzewski for the Department of General History at the Jagiellonian University</i>	571
Wojciech Konończuk, <i>‘They Show a Strong Inclination for Emigration’: the Exodus of Jews from the Russian Empire. A Microhistory of Selected Shtetls in Podlasie</i>	599

REVIEWS — POLEMICS — MATERIALS	635
--------------------------------------	-----

CRITICAL ARTICLES — REVIEWS

Dorota Dukwicz, <i>Once Again about the Problem of Reaction of the Noble Society to the First Partition. Remarks Based on the Edition of Jędrzej Kitowicz’s Correspondence and Handwritten Pamphlets</i>	647
Maciej Ptaszyński, <i>On the Culture of Religious Polemics and the Emergence of Religious Awareness. Some Remarks on the Margins of Magdalena Luszczynska’s <i>Politics of Polemics: Marcin Czechowicz on the Jews</i></i>	667
Reviews	685

IN MEMORIAM	729
-------------------	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	— Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	— <i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i> , t. 1–25, Lwów 1868–1935
AP	— Archiwum Państwowe
AIPN	— archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
ANK	— Archiwum Narodowe w Krakowie
APH	— „Acta Poloniae Historica”
ASWK	— <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	— <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	— Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ	— Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
b.m.d.	— bez miejsca i daty wydania
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	— Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU-PANKr	— Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	— Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	— Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	— <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	— „Czasopismo Prawno-Historyczne”
DN	— „Dzieje Najnowsze”
KDKK	— <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDM	— <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1905
KDMaz	— <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	— <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDW	— <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	— „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	— „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
LVA	— Lietuvos valstybių istorijos archyvas w Wilnie
MGH	— <i>Monumenta Germaniae Historica</i>

MGH SrG	— <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	— <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	— Metryka Koronna
MPH	— <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
MPH s.n.	— <i>Monumenta Poloniae Historica, Series nova</i>
mps	— maszynopis
n.	— i następna
nn.	— i następne
OiRP	— „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	— opus citatum
oprac.	— opracował
PH	— „Przegląd Historyczny”
PL	— <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , Paris 1844–1865
por.	— porównaj
przyp.	— przypis
PSB	— <i>Polski słownik biograficzny</i>
RDSG	— „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	— redaktor, redakcja
RH	— „Roczniki Historyczne”
RHum	— „Roczniki Humanistyczne”
rkp.	— rękopis
RWHF PAU	— „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
	— „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	— „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	— „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	— „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	— <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	— „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	— <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	— „Studia Historyczne”
SIRIO	— <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i> , t. 1–148, S.-Peterburg 1867–1916
Sobótka	— „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	— <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SRP	— <i>Scriptores Rerum Polonicarum</i>

SSS	— <i>Słownik starożytności słowiańskich</i>
St. Źr.	— „ <i>Studia Źródłoznawcze</i> ”
sygn.	— sygnatura
Urzędnicy	— <i>Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII Wieku. Spisy</i> , red. A. Gąsiorowski, t. 1–, Wrocław, Kórnik 1985–
Urzędnicy, Litwa	— <i>Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wiek. Spisy</i> , red. A. Rachuba, t. 1–, Warszawa 2004–
VC	— <i>Volumina Constitutionum</i> , t. 1–, Warszawa 1996– (należy cytować odpowiednio, według wzoru: VC 1/1)
VL	— <i>Volumina Legum</i> , t. 1–8, Warszawa 1732–1782; t. 9, Kraków 1889; t. 10, Poznań 1952 (cytować np.: VL 7, s. 234)
wyd.	— wydanie, wydał
z.	— zeszyt
ZH	— „ <i>Zapiski Historyczne</i> ”
zob.	— zobacz

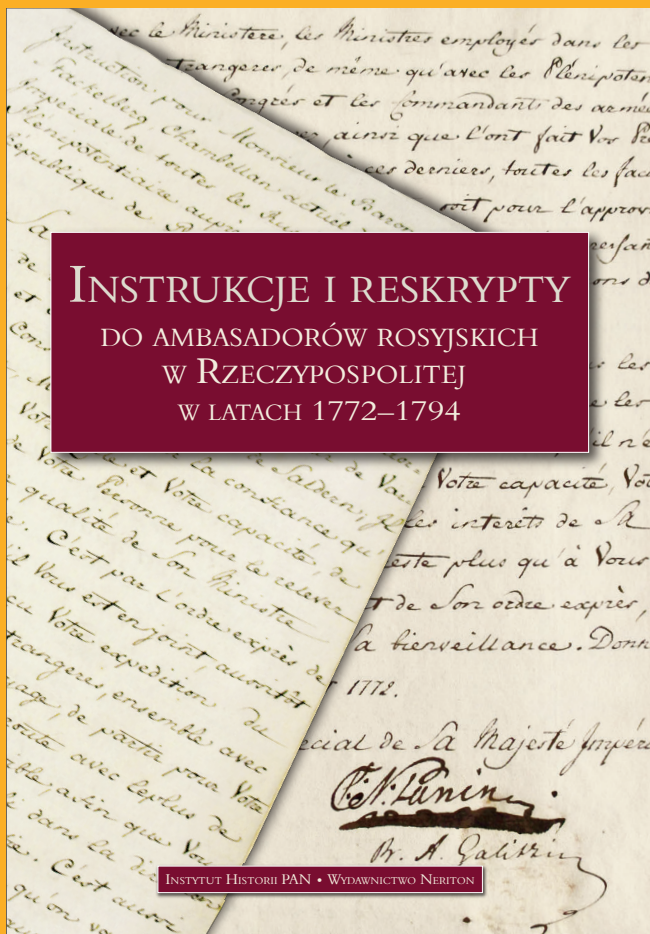
TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylicznego		Transliteracja		Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylicznego		Transliteracja		Język
1	А	а	А	а	b b u m r s u	27	Р	р	Р	р	b b u m r s u
2	Б	б	В	в	b b u m r s u	28	С	с	С	с	b b u m r s u
3	В	в	У	у	b b u m r s u	29	Т	т	Т	т	b b u m r s u
4	Г	г	Г	г	b b u m r s u	30	Ѡ	ѡ	Ѓ	ѓ	s
5	Д	д	Д	д	b b u m r s u	31	Ќ	ќ	Ќ	ќ	m
6	Ђ	ђ	Ђ	ђ	s	32	У	у	У	у	b b u m r s u
7	Ѓ	ѓ	Ѓ	ѓ	m	33	Ў	ў	Ў	ў	b
8	Е	е	Е	е	b b u m r s u	34	Ф	ф	Ф	ф	b b u m r s u
9	Ё	ё	Ё	ё	b r	35	Х	х	Х	х	b b u m r s u
10	Є	є	Ê	ê	u	36	Ц	ц	С	с	b b u m r s u
11	Ж	ж	Ž	ž	b b u m r s u	37	Ч	ч	Č	č	b b u m r s u
12	З	з	З	з	b b u m r s u	38	Ї	ї	Đ	đ	m s
13	С	с	Ž	ž	m	39	Ш	ш	Š	š	b b u m r s u
14	И	и	І	і	b** b u m r s u	40	Щ	щ	Ŝ	ŝ	b u r u
15	І	і	Ì	ì	b r** u	41	Ъ	ъ	"	"	b** b u r
16	Ї	ї	Ї	ї	u	42	Ы	ы	Ÿ	ÿ	b r u**
17	Ј	ј	Ј	ј	m s	43	Ь	ь	'	'	b b u r u
18	Й	й	Ј	ј	b b u r u	44	Э	э	È	è	b r
19	К	к	К	к	b b u m r s u	45	Ю	ю	Û	û	b b u r u
20	Л	л	Л	л	b b u m r s u	46	Я	я	Â	â	b b u r u
21	Љ	љ	Ľ	ľ	m s	47	'	'	'	'	b b u m r s u
22	М	м	М	м	b b u m r s u	48	Њ	њ	Ĝ	ĝ	b** u**
23	Н	н	Н	н	b b u m r s u	49	Ѣ	ѣ	Ě	ě	b** r** u**
24	Њ	њ	Ŋ	ŋ	m s	50	Ѧ	ѧ	Ǻ	ǻ	b u**
25	О	о	О	о	b b u m r s u	51	Ѧ	ѧ	Ĥ	ĥ	r**
26	П	п	Р	р	b b u m r s u	52	Ѧ	ѧ	Ỳ	ỳ	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

INSTYTUT HISTORII PAN
PRZEDSTAWIA

www.ihpan.edu.pl

ISSN 0023-5903

9 770023 590000